

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-1690 /2010

8 / 5 / 2009

Konu : Kanun Tasarısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 14/4/2009 tarihinde kararlaştırılan "Çek Kanunu Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

EKİ :

- 1- Kanun Tasarısı
- 2- Gerekçe (Genel-Madde)

T.C.M.M. BAŞKANLIĞI			
Tali Komisyon	Avrupa Birliği Uyum		
Esas Komisyon	Adalet		
Tarih:	21	Mayıs	2009
Md.Y.	Md.Y.	D.Bşk.	E.Bşk.
G. 19	100	100	100
BAŞKAN	J. Arıoğlu		

GENEL GEREKÇE

A- Yeni Bir Kanunu Gerekli Kılan Sebepler

I- 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin Değişiklikler ve Sonuçlar

1) Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanan, amacı, çeki güvenilir bir ödeme aracı hâline getirmek olan 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" 1985 yılından beri yürürlükte dir. Bu Kanunun, amacı bağlamında öne çıkan beş özelliği vardır:

a) Çekle işleyen hesapların açılması sıkı kurallara bağlanmış, çek defterlerinin bankalar tarafından belirlenecek boyutlarda ve Kanunda öngörülen çek yaprağı düzeninde basılması zorunluluğu getirilmiştir.

b) Çeki kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan kişinin elindeki tüm çeklerinin iadesi zorunlu kılınmıştır.

c) Çeki karşılıksız çıkan kişiye bir taraftan Kanuna aykırı durumunu düzeltme hakkı tanınmış, diğer taraftan da gereğinde çek kullanması yasaklanmıştır.

d) Karşılıksız çek keşide etmek suçu özel olarak, şikâyetle bağlı bir suç olarak düzenlenmiş ve beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır.

e) İleri düzenleme tarihli, yani uygulamadaki adı ile "vadeli çek" kalın bir koruma zırhı ile güçlendirilmiştir. Şöyle ki, 3167 sayılı Kanun ile üzerindeki düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilip de kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin hem hukukî takibe hem de cezai kovuşturmayla konu olabilmesine imkân tanınmıştır. Başka bir deyişle, Kanun, normal çek ile "vadeli çek"i aynı hukukî ve cezai rejime tâbi tutmuştur.

2) Sekiz yıllık uygulama 3167 sayılı Kanunun değiştirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü, umut edilenin aksine, karşılıksız çek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır. Kanundaki, bildirme, duyuru ve ihtarlarla ilgili maddeler işlem sayısını artırmış, hükümler tam işleyememiş, bunlar ceza hükümlerinin gereği gibi uygulanmasını çoğu kez engellemiştir.

3) Buna rağmen, 1993 yılında 14/1/1993 tarihli ve 3863 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunun sadece karşılıksız çeki ilişkin 16 ncı maddesi değiştirilmiştir. Değişik hükümde, keşidecinin çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı ile yüzde on tazminatını ve gecikme faizini, muhatap bankaya veya bir şubesine yatırması hâlinde, vazgeçme şartı aranmaksızın, kamu davası ile cezanın kaldırılacağı öngörülmüştür. Ayrıca, Kanuna bir de yine ceza ile ilgili bir ek madde konulmuştur.

4) Anayasa Mahkemesi 11/1/1994 tarihli ve 1993/29 Esas, 1994/1 Karar sayılı Kararında, geçici maddenin kamu davası ve cezanın kaldırılmasına zaman sınırlaması koyan ibarelerini iptal etmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi, 26/9/1995 tarihli ve 1995/8 Esas, 1995/50 Karar sayılı Kararıyla 16 ncı maddenin Anayasanın 5, 10, 65 ve 167 nci maddelerine aykırı olmadığını karara bağlamıştır.

5) Bu gelişmeleri 3167 sayılı Kanunu değiştiren 2/4/1998 tarihli ve 4358 sayılı Kanun izlemiştir. Anılan Kanunla 3167 sayılı Kanunda yapılan değişiklik, vergi kimlik numarası uygulamasının bir ürünü olup 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine yeni bir şekil vermiştir.

6) 2003 yılında 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunda köklü ve etkisi geniş düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar reform olarak adlandırılmasa bile, sistem değiştirici niteliktedir. 3167 sayılı Kanunun onyedinci maddesi yeniden kaleme alınmış, bankaların sorumluluğu, çek defterlerinin bastırılması, ibraz ve ödeme, hesaben tesviye, ihtar düzeltme hakkı, bankanın

sorumlu olduğu tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca ilân edilecek hususlar, tebligat adresi ve cezalara ilişkin hükümler eskisinden farklı bir şekilde düzene bağlanmıştır. En önemlisi, karşılıksız çekin cezasında yapılan değişikliktir. Hapis cezası yerine, çek bedeli tutarında ağır para cezası öngörülmüş, ancak mükerrirler hakkında hapis cezası korunmuştur.

7) Bu çapta yeni bir düzenlemeye gidilmesinin sebebi 3167 sayılı Kanunun Anayasanın 38 inci maddesinin sekizinci fıkrası hükmüne aykırı olduğu inancı kadar 3167 sayılı Kanun dolayısıyla uygulamada karşılaşılan sorunlar ve güçlükler ile yerel mahkemeler ve Yargıtayda yığılan dosyalardır. Anayasa Mahkemesi 11/12/2002 tarihli ve 2002/965 Esas, 2002/195 Karar sayılı Kararıyla bu iddiayı reddetmiştir.

8) Diğer yandan, ileri düzenleme tarihli çekte ilişkin olarak, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin hem hukukî hem de cezaî takibe konu olamayacağı görüşleri ileri sürülmüştür. Tasarının hazırlanması sürecinde, bu önerilerden sadece cezaî takibe konu olamama görüşü benimsenmiş ve hukukî takip yolu açık tutulmuştur.

9) Bu arada Anayasa Mahkemesi 14/2/1989 tarihli ve 1988/15 Esas, 1989/9 Karar sayılı Kararında 3167 sayılı Kanunun bankalara uygulanacak cezalarının Anayasaya aykırı olmadığını belirtmiştir.

II- 3167 sayılı Kanuna Yöneltilen Eleştiriler ve Şikâyetler

10) 3167 sayılı Kanunun yirmi yıl içinde karşılıksız çekin cezalandırılmasına ilişkin 16 ncı maddesinin üç defa kanunla değiştirilmesi ve üç kez de Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olması sisteme yönelik eleştirileri artırmış, şüpheleri güçlendirmiştir. 4814 sayılı Kanunla yapılan köklü değişikliklere rağmen ilgili kurumlardan, Cumhuriyet savcılarında, mahkemelerden ve Yargıtaydan gelen şikâyetler Adalet Bakanlığında yeni kanun hazırlanması düşüncesinin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununu yürürlüğe girince, 3167 sayılı Kanunun 5237 sayılı Kanuna teorik ve dogmatik yönden, tamamen ters bir konuma düşmesi de bu düşüncüyü eyleme dönüştürmüştür. 5237 sayılı Kanuna aykırılık dışında, şikâyetler özellikle şu noktalarda yoğunlaşmıştır.

a) Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmalar derinleştirilmeli; kimlik ve vergi numarası dışında, kişinin tacir olup olmadığı açıklığa kavuşturulmalı; bundan başka hesap açtırmak isteyen kişiden yazılı bir beyan alınmalı, bu beyanda kişi, sicil numarasını, engel hâli bulunup bulunmadığını, tüzel kişilerde çekin bedelini tahsile amade tutacak kişinin kimler olduğunu ve benzeri hususları belirtmelidir.

b) Gereksiz bildirimler, ihtarlar, tebligatlar ve ilânlar kaldırılmalıdır.

c) Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesi, yeniden düzenlenmeli; kullanılmış, hâlen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiği ve keşide tarihleri belirtilmelidir.

d) Düzeltme hakkı 5237 sayılı Kanuna uygun olarak etkin pişmanlık şeklinde düzenlenmelidir.

e) Hamiline çek kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılmalıdır.

f) Çekin bir ödeme aracı olduğunu belirleyici hükümlere yer verilmelidir.

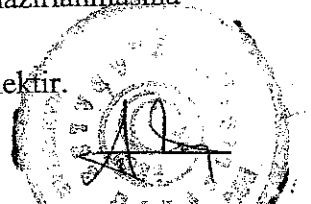
g) Tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi engellenmelidir.

h) Ceza hükümleri yoruma açık olmamalıdır.

III- Yeni Kanunu Gerekli Kılan Sebepler

11) Yukarıda açıklanan eleştiriler ile şikâyetler yeni bir çek kanununun hazırlanmasına ilişkin ilk sebepler grubunu oluşturmuştur.

12) İkinci önemli sebep yeni kanunu 5237 sayılı Kanun ile uyumlu hâle getirmektir.

13) Üçüncü sebep, çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasında toplumsal menfaat bulunmasıdır. Türk piyasasında hâla ödemeler yoğunlukla nakit olarak yapılmakta, bundan genel ekonomi zarar görmektedir. 3167 sayılı Kanun bu konuda başarılı olamamıştır. Yeni kanun sağlıklı çek kullanımının önlemlerini göstermelidir.

14) Dördüncü sebep, karşılıksız çek ile mücadelenin ağır hapis cezaları ile önlenemediğinin anlaşılması nedeniyle, suçu önleyici önlemlere yönelinmesi gereğidir.

15) Beşinci sebep, karapara aklanması ile terörün finansmanında, çekin de rol oynamasına engel olunmasının zorunluluk hâline gelmiş bulunmasıdır. Bu sebep çek hesabının açılmasında ve hamiline çekte yeni yaklaşımları zorunlu hâle getirmektedir.

B- Tasarı ile 3167 sayılı Kanun Arasındaki Bağlantı

16) Tasarı, 3167 sayılı Kanunun bazı kurum ve hükümlerinden esinlenmiştir. Ancak, kısmen de olsa halefiyetten söz etmeye imkân bulunmamaktadır. Çünkü, Tasarı 3167 sayılı Kanundan farklı bir felsefeyi temel almıştır, değişik düşüncelerle yaklaşımların ürünüdür ve sadece çek hamillerini değil, genel olarak piyasayı, ticaret dünyasını ve kamuyu korumaktadır.

C- Tasarının Amaçları ve Sistemi

17) Tasarı 5237 sayılı Kanuna uyum sağlamak yanında, çekin, uygulayıcıdan gelen isteklere uygun olarak, güvenilir bir ödeme aracı olmasını amaçlamaktadır. Bunda, yukarıda belirtildiği gibi piyasaların ve kamunun menfaati vardır. Bu toplumsal bir menfaattir. Ayrıca çeki teorideki yerine oturtmak vazgeçilemez bir amaçtır.

18) Bunun gibi, Tasarının hamili sadece karşılıksızlığa ve hesabın sahteliğine karşı korumakla yetinmemesi gerekir. Keşidecinin hukuka aykırılıkları, perdelemeleri, başkasının arkasına gizlenmeleri, kısaca hileleri karşısında da hamilleri ve piyasayı gözetken hükümlere yer verilmelidir. Tüzel kişilere, özellikle ticaret şirketlerine ilişkin ödeme ve tahsil işlemlerinin, şirketle ilgili olan veya olmayan gerçek kişilerin hesapları üzerinden yürütülmesi, çek hesabının tüzel kişiye ait olması hâlinde, bu tüzel kişi adına çek karşılığını süresi içinde bankada hazır tutmakla yükümlü kişinin belirli olması, şirketten ayrılan kişinin bu hususta sorumlu tutulmaması, nihayet çeki tüzel kişi adına düzenleyen kişinin adı ve soyadının çekten anlaşılması da Tasarının amaçları arasındadır.

19) Hamiline çeklerin kayıt dışı ekonominin etkin araçlarından biri olmasının önlenmesi ve aynı çekin karaparanın aklanmasında ve terörün finansmanında kullanılmaması da Tasarının dikkate aldığı ve çözmeye çalıştığı sorunlardandır.

I- Niteliği

20) Tasarı, Türk Ticaret Kanununun çeki dair hükümlerinin aksine, ilgili çeşitli kişiler arasındaki hukukî ilişkileri ve bunların ihlalleriyle sonuçlarını düzenlememekte, çekin güvenilir bir ödeme aracı olmasını sağlayan, kayıt dışı ekonominin, karaparanın aklanması ile terörün finansmanının önlenmesi hakkında kamu hukuku nitelikli düzen kuralları koymaktadır. Bu düzenleme sadece ceza hukukunun değil kamu hukukunun bir parçasıdır.

II- Ad

21) 3167 sayılı Kanunun adının içeriğine uygun olmadığı ve "hamillerin korunması" şeklindeki özgülemenin amacını daralttığı, oysa anılan Kanunun gizli, gerçek dışı ve sahibini perdeleme amaçlı hesaplara engel olmak, karşılıksız çek düzenlenmesini caydırarak çeki itibar kazandırmak, onu güvenli bir ödeme aracı hâline getirip genel ekonomiye katkı sağlayıcı bir konuma oturtmak gibi toplumsal ve kamusal amaçlarının da bulunduğu, bu sebeple kamuyu da koruduğu, yetkili kurumlar tarafından Tasarıyı hazırlayan bilim komisyonunda belirtilmiştir. Bu sebeplerle Tasarı "Çek Kanunu Tasarısı" adını taşımaktadır.

III- Tacir Çeki

22) Çekler hakkındaki Cenevre Yeknesak Kanunu, dolayısıyla Birliğe dâhil Avrupa

lkeleriyle Türk Ticaret Kanununun bu Anlaşmadan alınmış bulunan eklere ilişkin hükümlerinde, tacirlerin düzenledikleri ekler "tacir çeki" ile tacir olmayan kişilere ait ekler arasında hüküm farkı yoktur. Yabancı ve yerli öğretide de böyle bir ayırım bulunmaktadır. Gerçi birçok yabancı ülkede ek defterleri, bizde olduğunun aksine (resmen) münhasıran bankalar değil, kendileri bastırabilmekte; çeki düzenleyenler, özellikle şirketler, kendi ek defterlerini tasarlamakta, bu defterleri kullanmaktadırlar. Tacir olmayanlar da, bankalardan aldıkları defterlerle işlem yapmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği lkelerinde, oldukça da yerleşik ve yaygın olan, kendi bastırđıėı çekleri kullanma uygulaması şirket eklerine güven duyulmasına sebep olmakta, özellikle tanınmış, tanınmış olmasa bile bilinen şirketlerin çekleri itibar görmekte, hatta düzenleyicinin salt şirket olması çeke güveni sağlamakta ve çekin piyasada kolaylıkla dolaşmasına yardımcı olmaktadır. Ülkemizde bugüne kadar bu farklılıktan yararlanılmamıştır. 3167 sayılı Kanunun tüm ekler için bir örnek yaprak düzeni getirmiş olması, fiili bir farklılaşmaya da kapıyı kapamıştır. Tasarı, bu deneyimden yararlanarak tacir çeki ile tacir olmayan kişinin çekini ayırmıştır. Bu ayırım, Tasarının sisteminin de gereğidir. Böylece çeke güveni artırmak amaçlanmıştır. Ancak, bu ayırım Türk Ticaret Kanunundaki çeke ilişkin hükümlerde değişiklik yapmamaktadır. Etkisi bu Tasarıya özgülenmiş bulunmaktadır.

IV- Hamiline ek Hesabı ve ek Yaprağı

23) Hamiline ek, vergi denetiminde vergi yönetimine güçlükler çıkarmakta, bu çekin nakit gibi dolaşımı, işlemler zincirinin yani kayıt dışı işlem sürecinin izlenilmesini imknsız hâle getirerek, kayıt dışı ekonominin işlemesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, hamiline ek, karapara aklanmasında ve terörün finansmanında etkili rol oynamaktadır. Her iki sorun da uluslararası nitelik taşımakta ve bu sebeple uluslararası standartlara karşılık bulmuş olup, aksiyonlara ve sözleşmelere konu olmaktadır: Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF/Karapara Aklanması Hakkında Finansal Aksiyon), 91/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Yönergesi, Birleşmiş Milletlerin Terorizm Order 2001 gibi. Hamiline ek, Gelir İdaresi Başkanlığının deneyimlerine ve somut olay gerçeğine göre kayıt dışı ekonomiye yardımcı bir araç olarak işlev görmektedir.

24) Tasarıda, Cenevre Yeknesak Kanununa titizlikle uyularak, vergi incelemelerinde kolaylık sağlayabilecek ve caydırıcı olabilecek bazı önlemler öngörülmüştür: Hamiline yazılacak çeklerin renklerinin ve boyutlarının diğer çeklerden farklı olması; hamiline çeklerin ayrı bir ek hesabıyla çalışması; bankanın, hamiline ek kullanacak müşterilerine hamiline ek hesabı açmak zorunda olması, bu hesap bağlamında müşterilerine rengi ve boyutları, emre ve nama yazılı eklere nazaran değişik ek defteri vermesi; hamiline ek hesabının hareketlerinin dönemsel olarak Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmesi gibi. Hamiline ek yaprağına değil de emre veya nama yazılacak eklere ilişkin ek yaprağına hamiline ek yazılması, çeki geçersiz hâle getirmez ve çekin yanlış ek yaprağında düzenlenmesi ek hukuku açısından hiçbir hüküm doğurmaz, ancak Gelir İdaresi Başkanlığı vergi hukuku yönünden inceleme başlatabilir, bunun sonuçları ağır olabilir. Tasarı söz konusu hükümlerin işleyebilmesi için bankalara sorumluluk yüklemiştir.

25) Tasarının kanunlaşması hâlinde, Gelir İdaresi Başkanlığı ile Malı Suçları Araştırma Kurulu'nun (MASAK) uygulamaya ilişkin düzenlemeler yapacağı ve önlemin caydırıcı olmasını sağlayacak usulleri yürürlüğe koyacağı muhakkaktır. Bu düzenlemelerle kayıt dışı ekonomiyle mücadele süreci güçlenecektir.

V- Bankaların Bildirim Yükümlülükleri

26) Tasarının yeniliklerinden biri de, çekle işleyecek hesaplarda bankaların gösterecekleri zen hükümlerinin ve bu hükümler bağlamında bankaların sorumluluklarının ağırlaştırılmasıdır. Tasarı, anılan hükümleri, bir taraftan piyasanın güvenlik içinde çalışabilmesi düşüncesiyle, diğer taraftan da. karapara aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele anlayışıyla öngörmüştür.

27) Tasarı, kamu hukuku nitelikli düzen hükümleri içermektedir. Bu hükümlerin gereği gibi işleyebilmesi bir taraftan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına, diğer taraftan da tüm ek hesabı açma yetkisini haiz bankalara bağlıdır. Tasarı, bu sebeple bankalara hem basiret göstermek ve

özenle hareket etmek yükümlülüğünü yüklemiş, hem de onlara bildirme görevleri vermiştir.

Bunlar;

- (a) çekin karşılıksız çıkması,
- (b) hamiline hesap açılması, bu hesapların içerdiği işlemlerin, hamiline çekin kendi özel yapığında düzenlenmemesi,
- (c) tüzel kişilerin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi, hâllerinde söz konusu olur.

VI- Karşılıksız Çek

28) Tasarı uyarınca "karşılıksız çek", çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre, kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmiş olup da, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmış bulunan ve karşılıksızlığı Tasarıda öngörüldüğü şekilde belgelenmiş olan çektir.

29) İleri düzenleme tarihli çek, bu tarihten önce de tahsil için bankaya ibraz edilebilir; kısmen veya tamamen karşılıksız olması hâlinde karşılıksız işlemi yapılabilir, hamil, Türk Ticaret Kanunundan doğan yetkilerini kullanabilir, ancak bu çek ceza sorumluluğu doğurmaz. Tasarı, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren şikâyete bağlı bir karşılıksızlık suçu düzenlemiştir. Suçun karşılığı adli para cezası olup, bu ceza gün para cezası sistemine bağlanmıştır.

VII- Cezalar Sistemi

30) Tasarıda belirlenen yükümlülöklere uymayan fiiller, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine uygun olarak, adli ve idarî para cezası ile karşılanmıştır. Adli para cezası, gün para cezası sistemi bağlamında düzenlenmiştir. Bankalara terettüp eden yükümlölöklere aykırılıkların idarî para cezası şeklinde hükme bağlanmasına özel olarak özen gösterilmiştir.

D- Tasarının Dili

31) Tasarının dili bir taraftan 5237 sayılı Kanun, diğer taraftan da halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündeminde bulunan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile uyumludur.

E- Avrupa Topluluğu Yönergeleri ve Uluslararası Standartlarla Uyum

32) Çek ile ilgili Cenevre Yeknesak Kanunu gibi taraflararası ilişkileri düzenleyen uluslararası nitelikte yeni bir sözleşme ve bu konuda herhangi bir çalışma yoktur. Çeki cezaî takip yönünden düzenleyen tek kanun 3617 sayılı Kanuna esin veren Fransız Çek Kanunudur. Buna karşılık, bir taraftan karapara aklanması, diğer taraftan terörizmin finansmanı ile ilgili daha önce anılan uluslararası düzenleme ve kararlarda hesap açmaya, kimlik belirlenmesine ve çekin tahsiline ilişkin hükümler bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Birinci fıkrada, Kanunun amacı belirlenmiştir. Bu Kanun Tasarısında yapılan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun Cenevre Yeknesak Kurallarını esas alan çekle ilgili hükümlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamasına özen gösterilmiştir. Ancak, bir peşin ödeme aracı olmasına rağmen, Türk Ticaret Kanununda ileri tarihli çek düzenlenmesine imkân tanınmıştır. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu dışında ayrı bir kanunla çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına ve çek hamillerinin korunmalarına ilişkin düzenleme yapılmasına gerek duyulmuştur. Bu itibarla, çekin karşılıksız çıkması ve çek hesabı açılmasından çekin karşılığının tahsiline kadarki süreçle ilgili olarak belirlenen yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanabilecek ceza hukuku yaptırımlarını belirlemek amacıyla özel kanunî düzenleme yapılması zarureti ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yapılan bu düzenlemelerle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Tasarıda, Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere genel hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

MADDE 2- Birinci fıkrada, bankaların çek hesabı açılmasıyla ilgili olarak araştırma ve özen yükümlülüğü ile bu yükümlülüğün kapsamı düzenlenmiştir. Bankalar, bu kapsamda önce çek hesabı açtırmak isteyen kişinin çek hesabı açmasında yasaklılık durumunun bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Yasaklılık durumu bulunmamakla birlikte, kişinin ekonomik ve sosyal durumunun da çek hesabı açmasına imkân tanınması gerekir. Bu bakımdan banka, kişinin ekonomik durumunun çek hesabı açtırmaya müsait olup olmadığını araştıracaktır. Keza, ekonomik durumunun müsait olmasının yanı sıra, kişinin, çek hesabı açtırmayı gerektirecek bir sosyal konuma sahip olması gerekir. Bu suretle bir ödeme aracı olan çeki duyulan güven korunmuş olacaktır.

İkinci fıkrada, bankalarca çek hesabı açtıracak kişilere ilişkin hangi belge ve bilgilerin temin ve ne kadar süreyle muhafaza edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, çek hesabı sahibinin ve varsa adına çeki düzenleyen gerçek kişinin bankaca bilinen adreslerinin çek hamiline talebi üzerine verileceği hüküm altına alınmıştır.

Üçüncü fıkrada, kendisinin veya yasal temsilcisinin imzası alınmadan kişi adına hesap açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, kişi adına hesap açılması yönünde irade açıklamasında bulunulmadıkça, banka hesabı ve çek hesabı açılmayacaktır. Yine söz konusu fıkra hükmüne göre, adına çek hesabı açılmasını isteyen kişi, tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususlarında bankaya yazılı beyanda bulunacaktır. Mevcut çek hesabından kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi de, her defasında bu bildirimde bulunmakla yükümlü olacaktır. Tacir tüzel kişiler adına bu fıkra hükmüne göre verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

Dördüncü fıkrada, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan kişilerin tacir sıfatını haiz tüzel kişilerin yönetim organında görev yapmasını, temsilcisi veya imza yetkilisi olmasını önlemeye yönelik bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, bir tacir tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi olan kişilerden biri hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı mevcut ise, bu tüzel kişi adına çek hesabı açılmayacak veya bu tüzel kişiye çek defteri verilmeyecektir.

Beşinci fıkrada, çek defterlerinin ancak bankalarca bastırılabilceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükmün gereği olarak, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre "banka" sıfatını taşıyan tüzel kişiliklerin dışında hiçbir gerçek ve tüzel kişi çek defteri bastıramaz.

Altıncı fıkrada, çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esasların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkarılacak olan tebliğle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bu esasları belirlerken, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşlerini de alacaktır.

Tasarıya göre, tacir olan kişi ile tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeklerin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Kişinin, bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması gerekir. Tasarının amacıyla ilgili olarak belirtildiği gibi, bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Böylece tacir çeki, ancak kişinin tacir sıfatıyla bulunduğu bir ticarî ilişki çerçevesinde düzenlenebilecektir. Tasarının 7 nci maddesinin birinci fıkrası ile birlikte değerlendirildiğinde, tacir olmayan kişinin, kendi adına tacir çeki düzenleyememesi; keza, tacir kişinin de, iştigal ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenleyememesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu düzenlemenin diğer bir sonucu da şudur ki, tacir sıfatını haiz tüzel kişiler, örneğin bir anonim şirket, bir limited şirket adına düzenlenecek olan bütün çekler ancak tacir çeki olabilecektir. Bunların taraf olduğu ticarî ilişkilerde, tacir tüzel kişinin borcuna karşılık olarak organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmeyecektir.

Keza, Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Bu düzenlemeye göre, hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alacaktır.

Yedinci fıkrada, çek defterinin her bir yaprağında yer alacak olan hususlar gösterilmiştir. Ancak, bu hükümle Türk Ticaret Kanununun çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır. Bu hususlar, çekin şekil şartlarına ilave olarak çek yaprağı üzerinde bulunmalıdırlar. Buna göre, çek defterinin her bir yaprağına, çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin tam adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılmalıdır. Burada özellikle, çek hesabı sahibi tüzel kişinin tam adının çek yaprağı üzerinde yazılı olmasına dikkat edilmelidir. Çek hesabı sahibinin tacir olması şart olmadığı için, tüzel kişi ile bağlantılı olarak "unvan" ibaresi kullanılmamıştır.

19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun uygulamasında bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin kimliği çoğu zaman çek yaprağı üzerindeki bilgilerden anlaşılamamaktadır. Bu nedenle bazen, ilgili tüzel kişi, adına düzenlenen çekiye sahip çıkmamaktadır. Bu durum, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, yaptırım uygulanmasına engel teşkil edebilmektedir. Bu sakıncanın önüne geçebilmek için, sekizinci fıkrada, tacir olsun veya olmasın, bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin ad ve soyadının düzenlenen çek üzerinde açıkça yazılmasını sağlamaya yönelik düzenleme yapılmıştır. Tüzel kişi adına çeki düzenleyen gerçek kişinin adı ve soyadı, çek yaprağı üzerine matbu olarak, kaşe basılmak suretiyle veya el yazısı ile yazılabilir.

Dokuzuncu fıkrada, Tasarıda yer alan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun, çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı özellikle vurgulanmıştır.

Onuncu fıkrada, çek hesabının kapatılmasına dair usul ve esaslar belirlenmiştir. Keza bu fıkra göre, kapatılmış çek hesabıyla irtibatlı olarak daha önce verilmiş çek defterlerinden düzenlenen çeklerin hesap kapatıldıktan sonra tahsil amacıyla bankaya ibrazı hâlinde, bu çeklerle

ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılacaktır.

MADDE 3- Birinci fıkrada, çekin bankaya ibrazı ve karşılığının ödenmesi düzenlenmiştir. Buna göre çek, çek hesabının bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. Çekin karşılığının banka tarafından ödenebilmesi için, Türk Ticaret Kanununda belirlenen koşullar çerçevesinde, kanunî ibraz süresi zarfında bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılığı ödenmek üzere çekin bankaya ibrazı hâlinde, ilgili şube görevlileri, çeki ibraz eden hamilin kimliğini ve bu bağlamda vergi kimlik numarasını belirlemekle yükümlüdürler. Çekin, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, karşılığının ödenebilmesi için, ibraz edilen şube görevlileri tarafından, hesabın bulunduğu banka şubesinden ilgili hesapta karşılığının olup olmadığının sorulması gerekir. Çek, karşılığı ilgili hesapta bulunduğu takdirde ödenir.

İkinci fıkra hükmüne göre, bankaya ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması hâlinde, banka görevlileri bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapmakla yükümlüdürler. Ancak, bu yükümlülük, dördüncü fıkrada açıkça belirtildiği gibi, ibraz eden hamilin talepte bulunması hâlinde söz konusu olacaktır. Çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılabilmesi için, çekin kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılıksızdır işlemi, üçüncü fıkra hükmüne göre bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkrada, süresinde ibraz edilen çekin karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile bankaca ödenmesi gereken asgarî miktara ilişkin hükümler yer almaktadır. Banka, karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı ile ilgili olarak ödemekle yükümlü olduğu miktarı, ancak ibraz eden hamil talep ettiği takdirde öder. Bu ödeme, karşılıksızdır işlemi yapıldığı anda yapılır.

Çek bedeli, karşılıksız çıkması hâlinde bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az ise, banka, ancak çek bedeli kadar parayı ibraz eden hamile ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Çekin kısmen karşılıksız çıkması hâlinde üç ihtimalle karşılaşılabılır:

Birinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile ancak çek bedelini tamamlayacak kadar para ödemekle yükümlüdür. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

İkinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktara eşit olabilir. Bu durumda birinci ihtimale göre işlem yapılır.

Üçüncü ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan fazla olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile, hesapta bulunan paranın yanı sıra, ancak kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı öder. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılır. Bu karşılıksızdır işlemi, maddenin ikinci fıkrası hükmü gereğince, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkra gereğince ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken asgarî miktarla ilgili olarak, kanunen, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi yapılmış sayılmaktadır.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden hamile ödenmesi gereken miktar kanunda asgarî olarak belirlenmiştir. Bu itibarla, banka ile hesap sahibi arasında akdedilen dönülemeyecek gayri nakdî kredi sözleşmesiyle, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ibraz eden hamile daha yüksek bir miktarın ödeneceği kabul edilerek, bu miktar çek üzerinde gösterilebilir.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken kanunî miktar, Tasarıda dört yüz yetmiş Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Ancak, bu miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında yeniden belirlenecek ve Resmî Gazetede yayımlanacaktır.

Dördüncü fıkra, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ne suretle yapılacağı belirlenmiştir. Öncelikle belirtilmelidir ki, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden hamil talepte bulunduğu takdirde, karşılıksızdır işlemi yapılır. Karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne, tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, ibraz eden gerçek kişinin ad ve soyadı yazılmak ve ayrıca, bu bilgilerin altının, banka yetkilisi ile ibraz eden gerçek kişi tarafından birlikte imzalanması suretiyle yapılır. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Beşinci fıkraya göre, çekin ibrazında karşılığının tamamen ödenmemesi veya çek hamili tarafından sorumluluk tutarı dâhil kısmî ödemenin kabul edilmemesi hâlinde, ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin arka yüzüne yazılır ve çek, banka görevlisi ile ibraz eden hamil tarafından birlikte imzalanır. Yazılı ve imzalı çek, ön ve arka yüzünün fotokopisi bankada muhafaza edilmek üzere fotokopisi çekildikten sonra, ibraz eden hamile geri verilir.

Altıncı fıkra, sorumluluk tutarı dâhil kısmî ödeme hâlinde nasıl bir yol izleneceğine dair düzenleme yapılmıştır. Bu durumda çekin aslı, çek hesabının bulunduğu banka şubesinde saklı tutulacaktır; ancak, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi, ibraz edildiği banka şubesi yetkilisi tarafından onaylandıktan sonra, kısmî ödemeyi kabul eden hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Ancak, mahkeme, Cumhuriyet savcısı veya icra dairesinin istemi hâlinde, çekin aslı banka tarafından bu mercilere gönderilir.

Yedinci fıkra, bankanın ibraz eden çek hamiline gecikme cezası ödeyeceği hâller ile gecikme cezası oranı belirlenmiştir.

MADDE 4- Bu maddede, çek hesabı veya çekle ilgili çeşitli işlemler bağlamında bankalara terettüp eden bildirim yükümlülükleri belirlenmiştir.

Birinci fıkraya göre, hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilecektir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenecektir.

Tasarı, kişinin tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekle tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeki birbirinden ayırmayı amaçlamıştır. Kişinin bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Yine, tacir kişinin, işgal ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenlememesi gerekmektedir. Tacir olmayan kişi, kendi adına tacir çeki düzenleyemeyecek;

ancak, tacir sıfatını haiz bir tüzel kişiyi temsilen, bu tüzel kişi adına düzenlenen tacir çekini imzalayabilecektir. Tasarıyla güdülen diğer bir amaç da, tacir sıfatını haiz tüzel kişinin taraf olduğu ticarî ilişkilerde, bu tüzel kişinin borcuna karşılık olarak, organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmesinin önüne geçmektir. İkinci fıkra, bu amacın gerçekleşmesini sağlamaya yönelik olarak bankalar bakımından bir bildirim yükümlülüğü ihdas etmektedir. Buna göre, tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait çek hesapları olarak kabul edilecektir. Bu itibarla, söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi, durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirecektir.

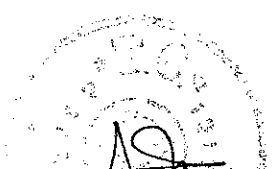
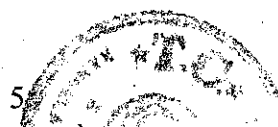
Tasarı, hamiline düzenlenecek olan çeki diğer çeklerden ayırmayı amaçlamıştır. Hamiline çekle ilgili olarak 2 nci maddede yer alan hükümlerin uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla bir kontrol sistemi oluşturulmak istenmiştir. Bu sistemin gereği olarak, üçüncü fıkrafta bankalar bakımından ayrı bir bildirim yükümlülüğü ihdas edilmiştir. Buna göre; bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet savcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlü olacaklardır.

Dördüncü fıkrafta, çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, muhatap banka bakımından bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre, muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirimden sonra çek tutarının hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi hâlinde de, muhatap banka durumu ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlü olacaktır. Çek bedelinin hamile ödenmesi hâlinde bu sürenin işleyebilmesi için, bankanın hamile yapılan ödemeyi öğrenmiş olması gerekir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından, bu duyurunun diğer malî kurumlara yapılmasına ilişkin esas ve usuller Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınarak belirlenir.

MADDE 5- Maddede, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Karşılıksız çıkması dolayısıyla ceza sorumluluğundan söz edebilmek için, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde, bankaya ibraz edilmiş olması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, ileri tarihli çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce de tahsil amacıyla bankaya ibraz edilebilir. Bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, çekle ilgili olarak bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılacaktır. Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan bu çekle ilgili olarak ibraz eden hamil Türk Ticaret Kanununun verdiği yetkileri kullanabilir. Ancak, bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması, ceza sorumluluğunu gerektirmemektedir.

Birinci fıkrafta tanımlanan suç, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suretiyle oluşur. Çekin karşılığını ibraz anında ilgili çek hesabında bulundurmamak, söz konusu suçun oluşmasını sağlayacaktır. Bu itibarla, çekin bankaya ibraz edildiği, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinde karşılığı ilgili hesapta mevcut olmamakla birlikte, bilahare, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde hesapta karşılığının bulundurulması, söz konusu suçun oluşmasına engel teşkil etmeyecektir. Ancak, bu durum, bir sonraki maddedeki etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından dikkate alınacaktır.

Bu itibarla, söz konusu suç, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edildiğinde karşılığının tam olarak bulundurulmaması hâlinde tamamlanmış olmaktadır. Bu husus, özellikle şikâyet ve zamanaşımı sürelerinin işlemesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır.

Söz konusu suç, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçtur. Bu itibarla, şikâyet üzerine soruşturma başlatıldıktan sonra, dördüncü fıkra hükmüne göre, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından özel bir koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilir.

Söz konusu suçun karşılığında ceza olarak sadece adlî para cezası öngörülmüştür. Bu ceza, gün para cezası sistemine göre belirlenmekle birlikte, sonuçta hükmedilecek adlî para cezasının miktarı, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamayacaktır.

Adlî para cezası, suçun faili hakkında hükmolunacaktır. Suçun faili, ancak bir gerçek kişi olabilir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, bu gerçek kişi, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla karşılığını ilgili çek hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişidir. Bu gerçek kişi, çeki düzenleyen kişi olabileceği gibi, başka bir kişi de olabilir. Örneğin, bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdürün, bilahare, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmamış olabilir. Bu durumda çekin karşılığını ilgili hesapta tam olarak bulundurmamakla yükümlü olan, şirketin bu tarih itibarıyla müdürlük görevini fiilen yürüten kişi veya kişilerdir.

Mahkeme ayrıca, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedecektir. Ancak, daha önce soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi veya kovuşturma evresinde mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olabilir. Bu durumda mahkeme adlî para cezasının yanı sıra, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının güvenlik tedbiri olarak devamına hükmedecektir.

Bu suçla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümleri uygulanmayacaktır. Yani, her bir çekle ilgili olarak, lehtarı aynı kişi olsa bile, zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Başka bir deyişle, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı suçun oluştuğu kabul edilerek gerçek içtima hükümleri uygulanmak gerekir. Aynı durum, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bakımından da söz konusudur. Yani, karşılıksız çıkan her bir çekle irtibatlı olarak ilgililer hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak ayrı ayrı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilecektir.

Birinci fıkra tanımlanan suçtan dolayı yetkili ve görevli mahkeme, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı şubenin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin veya müşterinin yerleşim yerinin bulunduğu yer sulh ceza mahkemesidir.

İkinci fıkra, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişiler belirlenmiştir. Bu hüküm, birinci fıkra tanımlanan suçun failinin belirlenmesi bakımından büyük

önem taşımaktadır. Kural, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibi gerçek kişidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olacaktır.

Üçüncü fıkra da çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması halinde, ikinci fıkra da benimsenen ilke çerçevesinde, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemeyeceğine ilişkin hüküm düzenlenmiştir.

Dördüncü fıkra da, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kimler hakkında verilebileceği hususuna açıklık getirilmiştir. Buna göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan çeki düzenleyen gerçek kişi, adına karşılıksız çek düzenlenen gerçek veya tüzel kişi, tüzel kişi adına düzenlenen ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan gerçek kişi hakkında verilir.

Gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı tüzel kişiler hakkında da verilebilir. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenen suçlardan dolayı bu tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirlerine hükmolunabilecektir. Ancak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, 5237 sayılı Kanunda belirlenen tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinden ayrı bir güvenlik tedbidir.

Dördüncü fıkra da, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilecek kişiler, ceza yaptırımı uygulanacak kişilere nazaran geniş tutulmuştur. Bu itibarla, örneğin bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdür hakkında, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmaması hâlinde, adli para cezasına hükmedilememekle birlikte, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilecektir.

Koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından verilir. Kovuşturma evresinde ise, mahkeme talep üzerine veya re'sen koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verebilecektir.

Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz kanun yoluna başvurulabileceği kuşkusuzdur.

Güvenlik tedbiri gibi, koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı ayrı verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararında, bu kararın hangi çekle ilgili olarak verildiği açık bir şekilde gösterilir.

Beşinci fıkraya göre, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılacaktır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılacaktır.

Altıncı fıkra hükmüne göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapıtlarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı

açılmaz. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Yedinci fıkraya göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür. Keza, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Sekizinci fıkra, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Buna göre, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, kararın kesinleşmesi beklenilmeksizin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilgili birimine elektronik iletişim araçlarıyla bildirilecektir. Bu bildirimde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında yayımlanacaktır. Bu bildirimle ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sekizinci fıkra, belirlenen gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar bağlamında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi ve burada bir sisteme kaydedilmesi; güvenlik tedbiri olarak hükmedilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının kesinleşmeleri hâlinde 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (2) numaralı alt bendine göre adli sicile kaydedilmesine engel teşkil etmemektedir. Başka bir deyişle, adli para cezası gibi, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin hükümler, kesinleştikleri takdirde, 5352 sayılı Kanunda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde adli sicile kaydedileceklerdir.

Dokuzuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kaldırılabilmesi hâller belirlenmiştir. Buna göre; karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine, karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilecektir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve ilân olunacaktır.

Onuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde bu kararın ilanı ile ilgili olarak nasıl bir usul izleneceği belirlenmiştir. Buna göre, itirazın kabulüne ilişkin karar, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve yayımlanacaktır.

Onbirinci fıkra, birinci fıkra, tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına; önödeme karar verilemeyeceği; ayrıca, tanımlanan suçtan dolayı verilen hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurulması hâlinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine tebliğ edilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

MADDE 6- Maddede, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suça özgü etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir.

Birinci fıkra hükmüne göre, etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekir. Burada söz konusu olan faiz,

4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizdir. Bu faiz, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır.

Etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine; mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

Şikâyetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin dördüncü fıkrası çerçevesinde soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda, kanunda aksi yazılı olmadıkça, ancak hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir. Bu kuralın bir istisnasını, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suç oluşturmaktadır. Zira, şikâyetten vazgeçme hâlinde de, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağına göre, söz konusu suçtan dolayı verilmiş olan hüküm kesinleştikten sonra da şikâyetten vazgeçmek mümkün olabilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, 5352 sayılı Adlî Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi hükmü gereğince, gerek şikâyetten vazgeçme gerek etkin pişmanlık dolayısıyla verilen kararlar adlî sicile kaydedileceklerdir.

Üçüncü fıkra, güvenlik tedbiri olarak hükmolunan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının ne kadar süreyle geçerli olacağına ve kaldırılması usulüne dair düzenleme yapılmıştır. Buna göre; kişinin, mahkûm olduğu adlî para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra başvurusu hâlinde, hükmü veren mahkeme tarafından hakkındaki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı kaldırılır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı hükmünün kaldırılmasına dair karara istinaden, bu hükümle ilgili adlî sicil kaydının 5352 sayılı Adlî Sicil Kanununda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde silineceğinde kuşku yoktur.

MADDE 7- Bu maddede, çekle ilgili çeşitli yükümlülüklerle aykırılıklar, suç veya kabahat olarak tanımlanmıştır.

Birinci fıkra, yapılan suç tanımına göre, tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde tacir olmayan kişinin çek defteri kullanılarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

İkinci fıkra, banka görevlileriyle ilgili bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacaklardır.

2 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre, kendi adına çek hesabı açılmasını veya mevcut hesaptan kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunmakla yükümlüdür. Tacir tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir. Bu yükümlülüklerle aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunulması, üçüncü fıkra, suç olarak tanımlanmıştır. Keza, banka görevlilerinin beyanname

almadan veya beyannameye rağmen hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri vermesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Dördüncü fıkra, banka görevlisinin kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır. Özgü suç niteliği taşıyan bu suç, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

Beşinci fıkra, banka görevlisinin karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır. Özgü suç niteliği taşıyan bu suç da, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Buna rağmen kişinin elindeki çek yapraklarını ilgili bankalara iade etmeyerek çek düzenlemeye devam etmesi, maddenin altıncı fıkrasında, müstakil bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç, örneğin dolandırıcılık suçu, oluşturmadığı takdirde, bu suçtan dolayı cezaya hükmolunacaktır.

Keza, 5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz. Buna rağmen, adına çek hesabı açılarak kendisine çek defteri verilen kişinin çek düzenlemesi, maddenin altıncı fıkrasında tanımlanan suçu oluşturacaktır. Maddenin yedinci fıkrasında da, bu kişi adına çek hesabı açan banka görevlisinin fiili, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.

Sekizinci fıkra, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında başka birisinin çek defteri basması veya bastırması, suç oluşturmaktadır.

Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alacaktır. Kayıt dışı ekonominin önüne geçmek ve yolsuzlukla mücadele etmek amacıyla yönelik olarak kabul edilen bu hükmün uygulanabilirliğini sağlayabilmek için, dokuzuncu fıkra, bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Dikkat edilmelidir ki, bu suç tanımıyla ilgili olarak da 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zincirleme suçu düzenleyen 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanmayacaktır.

Onuncu fıkra, çekle ilgili çeşitli yükümlülüklerle aykırı davranışlar, kabahat olarak tanımlanmıştır. Buna göre, 2 nci maddenin ikinci fıkrasındaki yükümlülüklerden her birine aykırı davranış, idarî para cezası verilmesini gerektiren ayrı bir kabahati oluşturacaktır.

MADDE 8- Madde metninde, 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinde düzenlenen "hesaben tesviye" hükümleri, Tasarı metnine uyarlanarak yeniden düzenlenmiştir.

MADDE 9- Madde metninde, Tasarının kanunlaşması hâlinde yayımı tarihi itibarıyla 3167 sayılı Kanun ile 4814 sayılı Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddelerinin yürürlükten kaldırılması hüküm altına alınmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1- Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında, yeni çek defterlerinin bastırılıp dağıtılmasına ve eski çek defterlerinin toplatılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde 2 nci madde hükmünce çıkarılıp yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastıracaklardır. Bankaların, öngörülen tarihe kadar müşterilerine yeni çek defterleri vermesi ve ellerindeki eski çek defterlerini imha etmesi öngörülmüştür.

Üçüncü fıkra, bankaların, ikinci fıkra yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden keşide edilen çekler, Türk Ticaret Kanununda aranan koşulları taşıması kaydıyla geçerli kabul edilmiştir. Ancak, üzerinde yazılı düzenleme tarihi henüz gelmemiş olsa bile, bu çeklerin en geç 1/7/2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi öngörülmektedir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmünde kabul edilecektir.

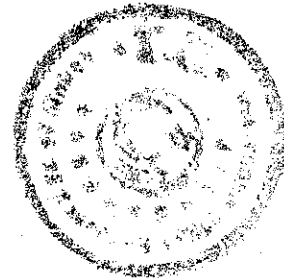
Dördüncü fıkra, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı hükme bağlanmıştır.

Beşinci fıkra hükmüyle, 3167 sayılı Kanunun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalarla ilgili olarak Tasarı hükümlerinden hareketle görevsizlik kararı verilmesinin önüne geçecek düzenleme yapılmıştır.

Altıncı fıkra, 3167 sayılı Kanuna 18/12/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunla geçici 2 nci madde olarak eklenen hükmün Tasarıya alınarak, belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenememesi sonucunda ticarî hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 10- Yürürlük maddesidir.

MADDE 11- Yürütme maddesidir.

ÇEK KANUNU TASARISI

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

(2) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.

Araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri

MADDE 2- (1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenın yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

(2) Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı veya pasaport örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması hâlinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, çek düzenleyenın bankaca bilinen adresleri talebi halinde hamile verilir.

(3) Çek hesabı ilgilinin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz; bu hüküm, diğer banka hesapları bakımından da geçerlidir. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tacir tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

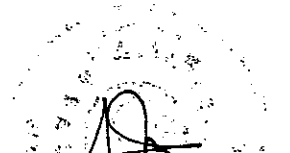
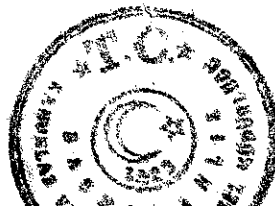
(4) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tacir tüzel kişiye çek defteri verilmez.

(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır.

(6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı Resmî Gazetede yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alır.

(7) Çek defterinin her bir yaprağına;

a) Çek hesabının numarası,

- b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
 - c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,
 - ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası,
- yazılır.

(8) Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.

(10) Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat zamanaşımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tâbi tutulur.

İbraz, ödeme, çekin karşılıksız olduğunun tespiti ve gecikme cezası

MADDE 3- (1) Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

(2) "Karşılıksızdır" işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

(3) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, talep ettiği takdirde, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,

1) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirası veya üzerinde ise, dörtyüzyetmiş Türk Lirası,

2) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması hâlinde,

1) Çek bedeli dörtyüzyetmiş Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı dörtyüzyetmiş Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedelinin dörtyüzyetmiş Türk Lirasından fazla olması hâlinde, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak dörtyüzyetmiş Türk Lirasını,

ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir. Bu fıkradaki miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

(4) Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak ve

bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemleri yapılmaz.

(5) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dâhil, kısmî ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemleri yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır.

(6) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dâhil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

(7) Banka;

a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi,

b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi,

hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder. Bu hâllerde 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanmaz.

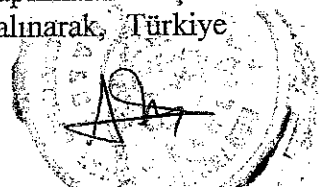
Bankaların bildirim yükümlülüğü

MADDE 4- (1) Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

(2) Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

(3) Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.

(4) Muhatap banka, çekle ilgili olarak karşılıksız işleminin yapılması hâlinde hesap sahibiyle ilgili bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirir. Bu bildirimden sonra çek tutarının hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi de, muhatap banka tarafından ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur. Bu duyurunun diğer malî kurumlara yapılmasına ilişkin esas ve usuller, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5- (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adli para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı şubenin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin veya müşterinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemez.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılamaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilgili birimine elektronik iletişim araçlarıyla bildirilir. Bu bildirimde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında yayımlanır. Bu bildirimle ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine,

karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkra da tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, önödeme ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Etkin pişmanlık ve yasadak kararının kaldırılması

MADDE 6- (1) Karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

- a) Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına,
- b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,
- c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına,

karar verilir.

(2) Şikayetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kişi, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir. Mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Diğer ceza hükümleri

MADDE 7- (1) Tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında elli günden yüzelli güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(3) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğe aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır ceza gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(8) Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar ve bastıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

(9) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(10) 2 nci maddenin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hükmüne aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyicinin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi hâlinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Hesaben ödeme

MADDE 8- (1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği haiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazetede yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmî ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 9- (1) 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

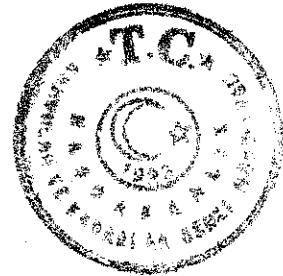
(2) Bankalar, 31/12/2009 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

(3) Bankaların, ikinci fıkrada yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden keşide edilen çekler, Türk Ticaret Kanununda aranan koşulları taşıması kaydıyla geçerlidir. Ancak, üzerinde yazılı düzenleme tarihi henüz gelmemiş olsa bile, bu çeklerin en geç 1/7/2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi gerekir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmündedir.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(5) Bu Kanunun yayımı tarihine kadar 3167 sayılı Kanun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalar, asliye ceza mahkemesinde görülerek sonuçlandırılır.

(6) 31/12/2009 tarihine kadar üzerine yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T/ 1449

Yürürlük

MADDE 10 - (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11 - (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

 C. ÇİÇEK Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 H. YAZICI Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 N. EKREN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 M. BAŞESGİOĞLU M. AYDIN Devlet Bakanı V.
 M. BAŞESGİOĞLU Devlet Bakanı	 N. ÇUBUKÇU Devlet Bakanı V.	 N. ÇUBUKÇU Devlet Bakanı	 M. ŞİMŞEK Devlet Bakanı
 M. S. YAZICIOĞLU Devlet Bakanı	 E. BAĞIŞ Devlet Bakanı	 M. A. ŞAHİN Adalet Bakanı	 F. ÇELİK M. V. GÖNÜL Milli Savunma Bakanı V.
 B. ATALAY İçişleri Bakanı	 M. S. YAZICIOĞLU A. BABACAN Dışişleri Bakanı V.	 M. ŞİMŞEK K. UNAKITAN Maliye Bakanı V.	 H. ÇELİK Milli Eğitim Bakanı
 F. N. ÖZAK Bayındırlık ve İskan Bakanı	 B. ATALAY R. AKDAĞ Sağlık Bakanı V.	 B. YILDIRIM Ulaştırma Bakanı	 B. YILDIRIM M. M. EKER Tarım ve Köylüleri Bakanı V.
 F. ÇELİK Çalışma ve Sos. G. v. Bakanı	 M. Z. ÇAĞLAYAN Sanayi ve Ticaret Bakanı	 M. H. GÜLER En. ve Tab. Kay. Bakanı	 E. GÜNAY Kültür ve Turizm Bakanı
 M. H. GÜLER V. EROĞLU Çevre ve Orman Bakanı V.			

Dosya No.

101-1690